

KNIHA ZLIN

Joanna Kavennová

ZROZENÍ LÁSKY

S láskou věnuji svým rodičům a bratrovi

Copyright © Joanna Kavenna, 2010

Translation © Karolína Ryvolová, 2013

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2013

ISBN 978-80-87497-15-9

Měsíc

Pondělí 15. srpna 1865, Vídeň

Vážený profesore Wilsons, nerad Vás vyrušuji od práce, ale musím Vás požádat o radu ve věci několika mimořádně zneklidňujících setkání, která jsem dnes absolvoval v ústavu pro choromyslné. Jak víte, docházím do ústavu na třídě Lazarettgasse již několik let a pozoruji pacienty tohoto proklatého místa, abych lépe porozuměl okolnostem, které způsobují, že někdo nadobro odvrhne zdravý rozum. Dnes jsem se setkal s pacientem v tak odstrašujícím a nevysvětlitelném stavu, že jsem byl nucen přehodnotit všechny představy o šílenství, které jsem až do dnešního dne choval. Pracuji – s ohledem na své časté návštěvy u „pomatenců“ – na vědecké teorii, podle které to, co nazýváme choromyslností, je prostě jen přeskupením lidské osobnosti, případně stavem, který jakýmsi způsobem provokuje běžnější vnímání. Kdybychom dokázali zapudit myšlenku, že normalita se od šílenství radikálně liší, ušetřili bychom mnohým jejich trápení. Pochopili bychom, že choromyslnost je stavem lunárním, stavem prudkého

prozření a vhledu, a proto se my, kdo jsme dopustili, aby se naše vnímání zahalilo pláštíkem konvečního vidění, můžeme občas něco přiučit od těch, které nazýváme lunatiky. Lidská duše skrývá mnohé síly, které si odmítáme připustit, mnohé pradávne prvky, od kterých jsme se odvrátili, a já jsem toho názoru, že to právě ony ovládají ty, které nazýváme lunatiky, a nutí je chovat se způsobem, kterému nerozumíme. Taková je má nepopulární teze. Dnes jsem se ovšem setkal s případem, který je stejně odolný mým spekulacím jako běžnějším teoriím šílenství. Ten člověk naléhavě potřebuje pomoc.

Do ústavu jsem přijel dnes v devět hodin ráno a zazvonil jsem na zvonek. Jako vždy jsem byl vpuštěn jedním z hřmotných zřízenců, který mě uvedl do přijímacího pokoje. Tento pokoj se snaží působit domácky – je zde pár křesílek a malá polička na knihy obsahující několik neškodných populárních svazečků a ve středu místnosti nad krbem visí průměrná malba Alp. Vše je tu povrchní a neadresné; já si však pokaždé, když tam stojím, nevyhnutelně pomyslím, že je to také místnost, ve které je tolik chovanců svými blízkými odevzdáno do péče a ze které jsou pak v strašlivé hrůze kvílející a žadonící vláčeni pryč. Zanedlouho se objevil Herr Meyer, který má ústav na starosti. Působí jako velice solidní a praktický muž, nicméně já jej během let začal považovat za nepříjemného člověka, který takřka úplně zhrubl pod vlivem své profese, anebo k ní byl přitahován právě prostřednictvím těchto neblahých rysů své povahy. Páchne krutostí a jeho pohled je pichlavý a ostražitý. Chová se záludně a já jej obvykle jen zběžně pozdravím a jdu si po svém. Dnes ráno byl však nějak rozrušený, dokonce si tučným růžovým jazykem olizoval rty, a řekl: „Velice zajímavý případ, ten Herr S. Přišel před dvěma týdny.

Do naší péče jej odevzdali nějací jeho přátelé. Násilný člověk, který se vůbec neovládá.“

„O jaký typ šílence se jedná?“ zeptal jsem se.

„Je výmluvný. Zjevně to býval vzdělanec. Viní sám sebe z vraždy. Viní i další. Nedokáže však poskytnout přesná jména; s obtížemi si vybavuje konkrétní detaily. To je rys jeho šílenství. Měl byste se na něj podívat,“ dodal, příkyvuje při tom tím svým záluďným spikleneckým způsobem.

„Velice rád. Víte o něm ještě něco jiného?“

Herr Meyer nasadil tón nejvyšší důležitosti. „Ale můj milý, já vám nemohu prozrazovat další podrobnosti. Jeho rodina mne ve věci Herr S. požádala o zachování maximální diskrétnosti. Jeho totožnost musí lidem mimo ústav, jako jste vy, zůstat utajena. Jistě chápete, že mi jde především o ochranu mých pacientů a jejich blízkých!“

Neznatelně jsem přikývl a on mne s mírným úšklebkem provedl ústavem, jehož místnosti byly plné proklatců a jehož tmavé chodby byly lemovány celami. Možná že existují horší místa než vídeňský městský blázinec, ale momentálně si nedokážu představit, v jakém zapadlém koutě planety by se mohla nacházet. V chodbách se rozléhá neučesaný sbor hlasů – každý šílenec má svou vlastní disharmonii. Někdo se nezmůže na víc než hýkání nebo žvatlání, skřeky jiných jsou pronikavé a nervydrásající. Ach, jak se bouří proti těm, kteří je sem umístili a kteří se pro ně nevrátili, a oni vědí – jsem přesvědčen, že v určité rovině to vědí – že byli opuštěni. Ti, kteří nemluví, se na vás obracejí s výrazem takového zoufalství, že se těžko věří, že jsou mimo naše chápání. Když jsme vstoupili do společenské místnosti, na okamžik mne zarazil pach výkalů a hniloby. Ústavy pro choromyslné však již

navštěvuji dlouho a bohužel jsem si uvykl na tento jedovatý vzduch a na utrpení, jehož je důkazem. (Vlastně jsem přesvědčen, že tyto nešťastníky předčasně přivádí do hrobu nemilosrdnost prostředí, ve kterém žijí, a že je zcela nemožné, aby se jakákoli lidská bytost za těchto podmínek vyléčila, a že ve své současné podobě nejsou ústavy ničím jiným než vězením pro choromyslné. Již několik let se na tyto věci snažím upozornit, ale mé snahy prozatím vycházejí vniveč.) Cestou jsem poznával řadu dlouhodobých pacientů. Stárnoucí muž v umazaných černých šatech, v kapse roztřepený kapesník, jedna noha obutá, druhá bosá. Točil se kolem v širokých obloucích a sotva u toho promluvil; pak se zastavil na jedné noze nebo desetkrát poposkočil a pak udělal dva dlouhé kroky, jako když dítě skáče panáka. Dnes váhavě postával vprostřed místnosti, dokud jej Herr Meyer hrubě neodstrčil stranou. Minuli jsme dalšího chlapíka, kterého jsem viděl už mnohokrát, předčasně zestárlého člověka se zaknocenými světlými vlasy, jenž bezustání mluvil, většinou o barvách, jako kdyby byl vynalezl nějaký dokonalý systém. „A pak je tu červená. Dále černá a modrá. A šarlatová. A teď znovu červená...“ a tak dále. Mnohokrát jsem s ním mluvil v naději, že rozluštím jeho systém, pokud nějaký existuje, ale zatím jsem mu nepřišel na kloub. Podle přízvuku bych řekl, že pochází ze Salcburku, a bylo mi řečeno, že jej nikdo nenavštěvuje. I jemu se od Herr Meyera dostalo hrubého štulce ramenem, protože si dovolil k nám přistoupit. Když byl takto rázně odmítnut, obrátil se na odchod. „Teď černá a pak modrá...“

Herr Meyer se na mě nepřestával odporně uculovat, jako bychom se společně smáli nějaké báječné anekdotě. „Důrazně žádám slyšení, důrazně žádám slyšení!“ do-

žadoval se jeden pacient, kterého jsem míjel. Meyer si odfrkl, jako by to byl povedený žert, a vedl mě dále. Byl zcela neotřesitelného názoru, že tito lidé jsou bezcenný lidský odpad prostě proto, že u nich selhal zdravý rozum. Muži jako Meyer považují ústavy pro choromyslné za svá výsostná hájemství řízená nemilosrdnými zákony a se svými svěřenci většinou nakládají jako s dobyt看kem, jako by je šílenství připravilo o všechnen zbytek lidskosti. Navzdory reformám v zákonodárství tento přístup v mnohých zařízeních tohoto typu panuje i nadále. Někdy mě napadá, že kdyby snad Herr Meyer přišel o své panství, vypadl by z říše zdravého rozumu a vzápětí by byl on sám hospitalizován. Vskutku nelze než podotknout, že společnost, která dovolí Herr Meyerovi, aby byl svrchovaným arbitrem nad tak křehkými lidskými bytostmi, je nanejvýš prohnílá.